

Відзив офіційного опонента
на дисертаційну роботу Родіної Ю. Д. на тему «Удосконалення психологічної підготовленості яхтсменів високої кваліфікації на основі прийомів особистісної саморегуляції», представлену на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт

Сучасний спорт вищих досягнень є орієнтиром для підготовки спортсменів на всіх етапах їх спортивної кар'єри та характеризується високим рівнем досягнень, високою конкуренцією між окремими спортсменами та спортивними командами. З одного боку близькість рівня спортивної майстерності атлетів найвищого класу є фактором, що затрудняє пошук резервів підвищення їх конкурентоспроможності. З іншого - на сьогодні збільшився продуктивний вік перебування спортсменів різних видів спорту на піку спортивних досягнень, що пов'язано з відсутністю «за їх спиною» молодого покоління, які готові були б у відповідний час достойно замінити досвідчених спортсменів в командах різного рівня. Це робить актуальною проблему пошуку нових резервів підвищення результативності спортивної діяльності, індивідуалізації і підготовки, що б сприяло розкриттю особистісних ресурсів спортсменів, дозволяло їм продовжити спортивний вік якнайдовше та вирішувало питання ефективного перебування на етапі підтримання спортивних досягнень.

Одним з напрямків пошуку нових резервів удосконалення підготовки спортсменів являється формування у спортсмена здатності розвивати та вдосконалювати його можливості щодо саморегуляції власних особистісних проявів, які дуже часто перевищують індивідуальні можливості психіки, та стають вагомою перешкодою на шляху досягнення найвищого результату.

Саме цією обставиною і пояснюється актуальність теми дисертаційного дослідження Родіної Ю.Д.

Дисертаційна робота виконана у відповідності до вимог МОН України, а тому складається з анотацій (українською та англійською мовами), переліку публікацій авторів різних років, вступу, п'яти розділів, практичних рекомендацій, висновків, списку використаних літературних джерел (283

найменування, 37 з яких відображають результати досліджень зарубіжних авторів), додатку. Загальний обсяг дисертації 229 сторінок. Емпіричний матеріал проілюстровано 23 таблицями та 22 рисунками.

Роботу виконано у відповідності до «Зведеного плану науково-дослідної роботи в сфері фізичної культури і спорту на 2006-2010 рр.» Міністерства України в справах сім'ї, молоді та спорту, тема 2.1.8. «Науково-методичні підходи вдосконалення навчально-тренувального процесу спортсменів високої кваліфікації в різних видах спорту» (№ державної реєстрації 0106U011727); «Зведеного плану науково-дослідної роботи в сфері фізичної культури і спорту на 2011-2015 рр.» Міністерства України в справах сім'ї, молоді та спорту, тема 2.6 «Теоретико-методичні основи удосконалення тренувального процесу та змагальної діяльності в структурі багаторічної підготовки спортсменів» (№ державної реєстрації 0111U001168), та плану науково-дослідної діяльності університету на 2016 -2020 рр. за темою «Психолого-педагогічні аспекти соціалізації студентів у вищих навчальних закладах фізкультурного профілю» (номер держреєстрації 0116U003007).

Об'єктом дослідження здобувач визначила психологічну підготовку яхтсменів високої кваліфікації, що передбачає вивчення аспектів того виду підготовки спортсменів, яка, незважаючи на актуальність, стає такою тільки за екстремальних умов прояву показників діяльності спортсмена, а саме коли спортсмен не в змозі саме через психологічну складову, незважаючи на високий рівень підготовки, проявити всю свою майстерність найбільш ефективно і доцільно.

Необхідно відмітити узгодженість теми дисертаційної роботи, її об'єкту та предмету з метою й задачами, наміченими здобувачем для вирішення.

Схема емпіричного дослідження є чіткою, теоретично обґрунтованою, відповідає меті та задачам дослідження.

Підґрунтям успішності емпіричного дослідження Родіної Ю.Д. є глибокий теоретичний аналіз проблеми дослідження. Здобувач розглянула, проаналізувала та систематизувала 283 класичні та сучасні наукові праці, які присвячені аспектам загальної психологічної підготовки висококваліфікова-

них спортсменів, сучасним підходам до побудови процесу їх психологічної підготовки, особливостям застосування прийомів саморегуляції у психологічній підготовці спортсменів. Значущою для інтерпретації результатів емпіричного дослідження стороною теоретичного аналізу можливих засобів та прийомів саморегуляції актуальних станів в парусному спорті є аналіз психічної діяльності яхтсменів високої кваліфікації.

Представлений в аналітичному огляді аналіз існуючих наукових праць за темою дисертації дозволив автору встановити відсутність відповідних досліджень щодо вдосконалення психологічної підготовленості яхтсменів високої кваліфікації з використанням методів саморегуляції. Логічним завершенням теоретичного аналізу, наведеного в першому розділі є висновок, зроблений здобувачем про те, що існуюча теорія підготовки спортсменів у вітрильному спорті майже не враховує психологічну підготовку – це стосується як підручників та посібників, наукових статей, так і дисертаційних досліджень.

У другому розділі автор висвітлила методи, алгоритм проведення організації дослідження. Аналізуючи другий розділ вважаю за необхідне відзначити в ньому:

дотримання здобувачем вимоги комплексного підходу до визначення особливостей прояву досліджуваного психологічного феномену у кваліфікованих яхтсменів, що досягалося за допомогою використання в роботі ряду взаємодоповнюючих методик;

використання методу газорозрядної візуалізації біоелектрографії, який до сих пір не використовувався для досліджень особливостей психологічних проявів особистості в спортивній діяльності українськими науковцями;

залучення для дослідження випробуваних з дуже високим досвідом і кваліфікацією - членів основного і резервного складу олімпійської збірної команди України.

Емпіричне дослідження, проведене здобувачем, відрізняється послідовністю реалізації, що дало можливість знайти обґрунтовані відповіді на задачі, заявлені для вирішення в даній дисертаційній роботі. Зокрема автором

встановлено особливості особистості та діяльності яхтсменів, детерміновані саме впливом занять вітрильним спортом; детально розкрито необхідні технології психологічної підготовки, які повинні стати обов'язковою складовою діяльності тренера у процесі загальної підготовки яхтсменів високої кваліфікації.

Детальне та всебічне вивчення рівня психологічної підготовленості яхтсменів, що входять до складу сучасної олімпійської збірної команди України дозволило в третьому розділі даної роботи встановити саме ті аспекти психологічної підготовленості яхтсменів олімпійської збірної команди України з вітрильного спорту, що потребують корекції.

Цікавим надбанням дисертації є змістовні кількісні та якісні характеристики психологічних проявів яхтсменів, зокрема структури темпераменту, психічних станів, дискретної та кінестетичної системи, мислення, чинників самоуправління змагальною діяльністю тощо, які, на мій погляд, суттєво доповнять як психоспортограму парусного спорту, так і теоретичні наукові відомості такого плану, описані в матеріалах таких знаних спортивних психологів як А.В. Родіонов, Г.Б. Горська, Г.Д. Горбунов, В.Ф. Сопов.

В четвертому розділі, згідно вирішення четвертої задачі дослідження, здобувач пропонує спеціально розроблену програму особистісної саморегуляції, обґрунтовує її вплив на психологічну підготовленість висококваліфікованих яхтсменів. Дані, які приводить здобувач у четвертому розділі дисертаційного дослідження свідчать, що дана програма впливає на динаміку ситуативних проявів психологічних властивостей яхтсменів високої кваліфікації у змаганні, зокрема покращує показники самоуправління, регулює актуальність проявів психічних станів.

В ході експериментальної перевірки ефективності застосування авторської програми, за допомогою методів математичної статистики, автор роботи переконливо показує, що застосування програми достовірно вплинуло на прояви необхідних для продуктивної змагальної діяльності психологічних особистісних параметрів яхтсменів основної групи, а саме покращило чинники самоуправління змагальною діяльністю, емоційну реактивність, рівень ри-

гідності та інші. В той же час автор переконливо, за допомогою кількісних даних доводить, що в контрольній групі висококваліфікованих яхтсменів спостерігаються негативні зрушення восьми проблемних параметрів: напруження м'язів, низька енергетизованість, спрямованість на негативний лад, неприємний стан психіки, фрустрованість та ін.

Наведені дані дозволяють нам погодитися з висновком здобувача про те, що застосування авторської програми на етапі реалізації вищих можливостей при підготовці висококваліфікованих яхтсменів здійснює помітний статистично значущий вплив, в результаті чого покращується їх здатність до управління своїми психічними станами.

Практична значущість отриманих здобувачем результатів полягає саме в розробленій авторській програмі, застосування якої дасть можливість тренеру своєчасно усувати вплив негативних станів в процесі психологічної підготовки яхтсменів, конкретизувати особливості впливу змагального середовища на формування тих складових, які є визначальними в проблемному полі змагальної діяльності. Прикладну значущість має також діагностичний інструментарій, що його застосувала здобувач в процесі дослідження.

Результати, отримані в ході дисертаційного дослідження висвітлено та апробовано в доповідях, публікаціях автора (14 публікацій, у тому числі 8 статей у спеціалізованих фахових виданнях України, з них 2 у виданнях, що включено до наукометричних баз, 1 у зарубіжному виданні).

Аналіз матеріалів дисертаційної роботи свідчить про достатній науково-теоретичний рівень знань та кваліфікацію Родіної Ю.Д., як дослідника, що дозволило їй успішно впоратися з завданням планування та здійснення багатоетапного дослідження, обробкою, систематизацією та в цілому коректною презентацією його результатів. Позитивною стороною дисертації, на мій погляд, є бажання автора представити результати проведеного емпіричного дослідження таким чином, щоб у читача була можливість переконатися в достовірності фактичних даних та в обґрунтованості зроблених на їх основі висновків.

Автореферат дисертаційної роботи повною мірою відображає її зміст.

Позитивна оцінка дисертаційної роботи Родіної Ю.Д. в цілому не позбавляє від необхідності звернути увагу на ті недоліки, які мають в ній місце.

1. Згідно останніх вимог МОН України в практичній значущості, при описі місця впровадження результатів дисертаційного дослідження здобувач повинен вказати не тільки місце, але і конкретні терміни впровадження.

2. Не зрозумілим є спосіб подання в актуальності посилань на літературні джерела. Згідно вимог, поза контекстом тексту це може здійснюватися одним з двох способів: або прізвище та рік в круглих дужках, або посилання на порядковий номер в загальному списку використаних джерел в квадратних дужках. Автор чомусь поєднала ці два способи.

3. В першому розділі здобувач використовує такі поняття як «психологічна підготовка», «психологічна готовність», «психологічне забезпечення». З контексту видно, що має місце підміна одних понять іншими, наприклад коли автор зазначає на с. 32 про необхідність «застосування психологічної роботи із спортсменом ще на початку його спортивної діяльності», то мова взагалі йде про психологічний супровід, а не про психологічне забезпечення. Бо психологічне забезпечення - комплекс науково-обґрунтованих заходів по організації підготовки спортсменів, а психологічний супровід - індивідуальна робота з спортсменом щодо його психологічної підготовки. Таку ж підміну ми спостерігаємо в рис. 4.3, та в його описі, й деяких інших місцях роботи.

4. Деякі складними для сприйняття є підписи під деякими рисунками, наприклад 3.1, де мова йде про провідні сенсорні канали сприйняття інформації яхтсменами, а називається «сформованість провідної репрезентативної системи...».

5. На мою думку не зовсім вірною є назва розробленої здобувачем програми – «ментальна», що перекладається як «розумова». У автора розроблена програма містить конкретні складові аутогенного тренування – саморозслаблення, самоконцентрацію, мислену візуалізацію та самонастанову на успіх. Тому правильним було б назвати програму авторським варіантом АУТ.

Наведені зауваження не знижують цінності даного дисертаційного дослідження, яке призводить враження закінченої, самостійно виконаної наукової праці, що відповідає вимогам наукової коректності, розширяючи знання сучасної спортивної психології про можливості психологічного забезпечення підготовки висококваліфікованих яхтсменів.

Таким чином дисертаційна робота Родіної Ю. Д. на тему «Удосконалення психологічної підготовленості яхтсменів високої кваліфікації на основі прийомів особистісної саморегуляції» за ознаками новизни, теоретичної та практичної значущості є самостійною та завершеною науково-дослідною роботою, що відповідає вимогам п.11 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013р. № 567, профілю спеціалізованої вченої ради К 08.881.01 та паспорту спеціальності 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за вказаною спеціальністю

Офіційний опонент

професор кафедри психології і педагогіки

Національного університету фізичного

виховання і спорту України,

канд. пед. наук, професор

В.І. Воронова

Проректор з науково-педагогічної роботи

Воронова В.І.

Начальник
відділу кадрів

Л.О. Степаненко

(О.В. Борисова)